

Н. Столярчук

Т. Степанчук

ЖИВОПИС ВОЛИНІ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У статті досліджено роль живопису Волині як чинника формування культурної пам'яті та регіональної ідентичності. Проаналізовано теоретичні підходи до осмислення культурної пам'яті як системи символічних форм і механізму трансляції історичного досвіду. Обґрунтовано значення візуального мистецтва як медіуму репрезентації культурних смислів і конструювання образу регіону. Розкрито особливості формування художнього образу Волині через пейзажні, сакральні та символічні мотиви. На основі аналізу творчості волинських художників — Володимира Марчука, Оксани Ядчук-Мачинської, Миколи Кумановського та Костя Борисюка — доведено, що живопис виступає ефективним засобом збереження, інтерпретації та актуалізації культурної пам'яті. Встановлено, що через систему художніх образів формується цілісний образ регіону, який сприяє усвідомленню культурної спадкоємності та утвердженню регіональної ідентичності.

Ключові слова: культурна пам'ять, регіональна ідентичність, живопис, Волинь, візуальна культура, художній образ, культурний ландшафт.

DOI 10.34079/2518-1343-2026-16-31-225-235

Це стаття відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.uk>

Актуальність проблеми. У сучасній гуманітаристиці значна увага приділяється дослідженню процесів формування культурної пам'яті та ідентичності. Ці феномени розглядаються як ключові механізми збереження історичного досвіду, символічних уявлень та культурних традицій суспільства. У цьому контексті важливу роль відіграє мистецтво, зокрема живопис, який здатний фіксувати історичні події, відображати культурний ландшафт і формувати образ регіону у колективній свідомості.

Регіональні художні традиції є важливим джерелом репрезентації культурної пам'яті, оскільки вони відображають специфіку історичного розвитку території, особливості природного середовища, етнокультурні практики та локальні символи. У цьому сенсі живопис виступає не лише естетичною формою творчості, а й культурним текстом, який передає уявлення про минуле, формує образ місця та сприяє усвідомленню регіональної ідентичності.

Особливий інтерес у цьому контексті становить Волинь — історико-культурний регіон України з багатою історією та складною культурною спадщиною. Багатовікове співіснування різних культурних традицій, поєднання сакральної архітектури, природних ландшафтів і народної культури сформували унікальний культурний простір, який знайшов відображення у творчості художників. Волинський живопис репрезентує не лише естетичні пошуки митців, але й символічні образи регіону, що сприяють формуванню культурної пам'яті.

Попри значну кількість досліджень, присвячених історії українського мистецтва, питання ролі регіонального живопису у формуванні культурної пам'яті та ідентичності залишаються недостатньо розробленими. Особливо це стосується аналізу волинського живопису як інструменту репрезентації регіональної культурної спадщини.

Огляд останніх публікацій. Дослідження культурної пам'яті та ідентичності у сучасній науці ґрунтується на міждисциплінарному підході, що поєднує напрацювання соціології, культурології, історії, антропології та візуальних студій. У межах нашого дослідження теоретико-методологічну основу становлять концепції колективної та культурної пам'яті, теорії ідентичності, а також підходи до аналізу візуальних репрезентацій культури. Вихідною точкою для осмислення феномену пам'яті є концепція колективної пам'яті, розроблена Моріс Хальбвакс. Дослідник доводить, що пам'ять має соціальну природу і формується в межах певних соціальних груп, які задають «соціальні рамки пам'яті» (Halbwachs, 1992). Індивідуальна пам'ять є похідною від колективних уявлень, що визначають способи інтерпретації минулого. У контексті даного дослідження це положення дозволяє розглядати живопис Волині як елемент колективної пам'яті регіональної спільноти.

Подальший розвиток цієї проблематики представлений у концепції культурної пам'яті, сформульованій Яном Ассман та Алейдою Ассман. Вчені розмежовують комунікативну та культурну пам'ять, підкреслюючи роль символічних форм — текстів, ритуалів і мистецтва — у збереженні культурного досвіду (Assmann J., 2011; Assmann A., 2011). Живопис у цьому контексті виступає як один із ключових медіумів культурної пам'яті. Важливим доповненням є концепція «місць пам'яті», запропонована П'єром Нора, згідно з якою пам'ять концентрується у символічних об'єктах — матеріальних і нематеріальних (Nora, 1989). У волинському живописі такими «місцями пам'яті» постають образи Луцького замку, храмів, історичних ландшафтів.

Значущим для дослідження є також підхід до ідентичності як культурного конструкту, представлений у працях Стюарта Голла, який розглядає ідентичність як результат репрезентаційних практик (Hall, 1996). Подібну позицію займає Бенедикт Андерсон, який трактує спільноти як уявлені конструкції, що підтримуються символічними формами (Anderson, 2006).

Антропологічний вимір дослідження представлений інтерпретативним підходом Кліффорда Гірца, який розглядає культуру як систему символів, що потребують інтерпретації (Geertz, 1973). Це дозволяє аналізувати живопис як символічний текст.

Важливу роль у нашому дослідженні відіграє теорія візуальної культури Вільяма Дж. Т. Мітчелла, який підкреслює активну роль зображень у формуванні культурної реальності (Mitchell, 2005). У цьому контексті живопис Волині виступає як засіб конструювання образу регіону.

Соціокультурний вимір підсилюється теорією культурного поля П'єра Бурдьє, який вводить поняття символічного капіталу та габітусу (Bourdieu, 1993). Це дозволяє розглядати художню діяльність як частину ширшої культурної системи. Філософське осмислення пам'яті представлено у працях Поля Рікера, який розглядає пам'ять як інтерпретацію минулого (Ricoeur, 2004). Це положення є важливим для аналізу мистецтва як форми осмислення історичного досвіду.

Отже, поєднання зазначених теоретико-методологічних підходів дозволяє розглядати живопис Волині як багатовимірний культурний феномен, що виконує функції збереження, репрезентації та трансляції культурної пам'яті. Однак, у сучасному науковому дискурсі дослідження живопису Волині як складової культурної пам'яті та чинника формування регіональної ідентичності залишається недостатньо систематизованим, особливо у площині аналізу новітніх художніх практик.

Історико-мистецтвознавчий вимір вивчення образотворчого мистецтва Волині репрезентований працями Валерія Пуцко та Тетяни Кара-Васильєвої. Зокрема, у дослідженнях В. Пуцка (Пуцко, 2004) розглядаються іконописні та малярські традиції Волині в історичній ретроспективі, що дозволяє простежити витоки регіональної художньої ідентичності. Натомість Т. Кара-Васильєва (Кара-Васильєва, 2006) акцентує увагу на декоративно-ужитковому мистецтві як складовій цілісного художнього простору, у якому живопис функціонує у взаємодії з іншими формами візуальної культури.

Сучасний етап розвитку волинського живопису висвітлюється переважно у мистецтвознавчій публіцистиці та окремих науково-аналітичних розвідках. Важливе місце тут належить Зої Навроцькій (Навроцька, 2004; 2011; 2012; 2019), у критичних текстах якої осмислюються тенденції розвитку регіонального мистецького середовища, зокрема трансформації художньої мови та звернення до тем культурної пам'яті. У статтях Прокопівич Т. проаналізовано тенденції розвитку сучасного живопису на Волині, особливості творчої манери жінок-художниць на Волині (Прокопівич, 2017; 2020; 2024).

Таким чином, сучасний науковий дискурс засвідчує поступовий перехід від описово-історичних досліджень до інтерпретаційних моделей, у яких живопис Волині розглядається як активний чинник конструювання культурної пам'яті та регіональної ідентичності. Водночас відчутною залишається потреба у комплексних міждисциплінарних дослідженнях, що охоплювали б як історичний спадок, так і сучасні художні практики регіону.

Мета публікації - дослідження ролі живопису Волині у процесах формування культурної пам'яті та регіональної ідентичності.

Виклад основного матеріалу. Поняття культурної пам'яті набуло особливого поширення у гуманітарних науках наприкінці ХХ століття, насамперед у працях Яна Ассман та Алейди Ассман. Воно пов'язане з дослідженням способів збереження та трансляції колективного досвіду у культурі. Як зазначає Я. Ассман, культурна пам'ять є формою «зовнішньої пам'яті», що фіксується у символічних носіях і забезпечує тривалу передачу соціально значущих смислів (Assmann J., 2011, с. 110–118). Культурна пам'ять охоплює символи, образи, наративи та культурні практики, через які суспільство осмислює власне минуле (Assmann A., 2011, с. 36–40).

У межах культурологічного підходу культурна пам'ять розглядається як система символічних форм, що забезпечують передачу історичного досвіду між поколіннями. Згідно з концепцією П'єра Нора, пам'ять матеріалізується у «місцях пам'яті» (*lieux de mémoire*), які функціонують як осередки колективної ідентифікації (Nora, 1989). Важливу роль у цьому процесі відіграють мистецтво, література, архітектура та інші форми культурної творчості, що виступають медіаторами пам'яті (Assmann A., 2011).

Одним із важливих аспектів культурної пам'яті є її просторовий вимір. Культурні образи часто пов'язані з конкретними територіями, ландшафтами та історичними місцями. Цю ідею розвиває Моріс Хальбвакс, який підкреслював, що колективна пам'ять завжди закорінена у соціальному та просторовому контексті (Halbwachs, 1992, с. 142–150). Саме тому регіональна культура стає важливим чинником формування колективної ідентичності.

Регіональна ідентичність формується у процесі усвідомлення спільності історичного досвіду, культурних традицій і символічних образів певної території. Вона виникає через взаємодію історії, культури, соціальних практик і природного середовища. У цьому контексті культурні репрезентації регіону відіграють важливу роль у формуванні «образу місця», що, за визначенням Бенедикт Андерсон, є

складовою уявлених спільнот, які формуються через символічні практики (Anderson, 2006).

Живопис як форма візуального мистецтва має значний потенціал для репрезентації культурної пам'яті. Як підкреслює В. Дж. Т. Мітчелл, візуальні образи є не лише ілюстрацією історії, а активним засобом конструювання культурних смислів (Mitchell, 1994). Художні образи здатні відтворювати історичні події, символізувати культурні традиції та формувати емоційний зв'язок із територією. Через систему художніх символів мистецтво створює візуальні наративи, що впливають на сприйняття історії та культури.

Волинь є одним із важливих історико-культурних регіонів України, що має давню художню традицію. Упродовж століть тут формувалися різноманітні культурні впливи, які позначилися на розвитку мистецтва. Волинський культурний простір поєднує українські, польські та європейські художні традиції, що створює унікальне середовище для розвитку живопису. Історичний розвиток регіону, його багатоконфесійність та різноманіття культурних традицій сприяли формуванню своєрідного художнього стилю. Волинський живопис часто звертається до образів сакральної архітектури, історичних міст, природних ландшафтів та народної культури. Особливе місце у творчості художників посідає тема культурного ландшафту Волині. Природні пейзажі регіону — ліси, річки, поля та поліські простори — стають важливими символами територіальної ідентичності. Через художнє осмислення ландшафту формується образ Волині як культурного простору, що має власну історію та традиції.

Живопис Волині виступає важливим інструментом формування культурної пам'яті, оскільки через систему художніх образів фіксує та інтерпретує історико-культурний досвід регіону. Особливого значення набуває творчість митців, які працюють із локальними мотивами, символами та образами простору, перетворюючи їх на елементи колективної ідентичності. Вагоме місце у цьому процесі посідає Володимир Марчук — один із ключових репрезентантів волинського мистецького середовища. Його творчість поєднує реалістичну образність із символічним осмисленням історії та духовної традиції регіону (Гринюк, 2018). У роботах митця простежується звернення до сакральної тематики, а також до образів Волині як культурного ландшафту. У творчості митця важливу роль відіграє також тема природи. Волинські ліси, озера, поліські простори та сільські пейзажі стають центральними мотивами його полотен. Художник використовує насичену кольорову палітру, завдяки якій пейзажі набувають виразного емоційного звучання. Пейзаж у творчості Володимира Марчука виконує не лише естетичну функцію, а й символічну. Через образ природи художник репрезентує культурну територію Волині, яка у свідомості глядача асоціюється з певним способом життя, історією та традиціями. У цьому сенсі пейзаж стає одним із ключових елементів формування регіональної ідентичності.

Важливою є також його діяльність як організатора мистецького життя регіону та голови обласної організації Національної спілки художників України, що сприяє інституціоналізації культурної пам'яті через виставкові практики (Галерея Мистецтв ВОНСХ України).

Творчість Оксани Ядчук-Мачинської репрезентує інший вимір культурної пам'яті — індивідуально-екзистенційний та символічний. Її живопис поєднує пейзажі рідного краю, натюрморти, портрети й абстрактні композиції, які формують багатовимірний образ світу, де особисте переживання інтегрується у колективний культурний досвід. У своїх роботах художниця звертається до символічних образів природних стихій, використовуючи знакові композиції та орнаментальні мотиви. Зокрема, у серії робіт «Стихії» мисткиня застосовує символіку елементів природи — повітря, землі, води та

вогню, що відображено у системі знаків і кольорових рішень. Таке художнє трактування стихій має глибоке культурне значення, адже символіка природних елементів є характерною для традиційної культури українців. Через ці образи художники актуалізує архаїчні культурні архетипи, які зберігаються у колективній пам'яті. Як засвідчує ретроспективна виставка мисткині, її роботи відзначаються філософічністю та прагненням поєднати «вічне і миттєве», що є характерною рисою художнього осмислення пам'яті (Пилипчук, 2021).

Значний внесок у формування художнього образу Волині зробив Микола Кумановський, творчість якого вирізняється експресивністю та соціально-філософською спрямованістю. Його живопис і графіка часто звертаються до тем історії, людського існування, духовних пошуків, що дозволяє розглядати його твори як візуальні наративи культурної пам'яті. У творчості Миколи Кумановського важливе місце займає сакральна тематика. У його роботах із зображенням церков Волині (зокрема узагальнені образи храмів, близькі до реальних пам'яток — таких як кафедральні собори Луцька) простежується поєднання експресивної манери письма з глибоким символізмом. Деформація форм, контрастна колористика і драматизм композиції створюють ефект внутрішньої напруги, що відсилає до складної історії регіону.

Внесення митця до переліку ключових представників волинського мистецького середовища підтверджує його значущість для регіональної культурної традиції (Навроцька, 2011).

Сучасний етап розвитку волинського живопису репрезентує Кость Борисюк, творчість якого демонструє трансформацію традиційних образів у контексті новітніх художніх практик. Його роботи, представлені на регіональних і європейських виставках, поєднують елементи символізму, експресії та авторської інтерпретації реальності. Через індивідуальну художню мову митець актуалізує питання ідентичності, пам'яті та культурної спадкоємності. Художня практика К. Борисюка демонструє перехід від традиційно-репрезентативного відображення дійсності до концептуально насиченого осмислення історичного досвіду, що дозволяє розглядати його твори як форму візуальної рефлексії над колективною пам'яттю.

Однією з ключових рис творчості митця є робота з темою насильства, історичної травми та влади як універсальних, але водночас локалізованих явищ. У виставковому проєкті «Королівське полювання» художник репрезентує метафоричну модель суспільства, в якій агресія постає не як випадковість, а як системна характеристика історичного процесу (Воротна, 2026). Такий підхід дозволяє інтерпретувати його живопис як форму культурної пам'яті, що не лише фіксує минуле, а й критично його переосмислює, актуалізуючи питання відповідальності та історичної тягlosti.

У візуальній мові К. Борисюка простежується поєднання експресивної пластики, символізму та узагальнених антропоморфних образів. Його персонажі часто позбавлені індивідуалізованих рис, що переводить їх у площину архетипів. Така художня стратегія відповідає механізмам культурної пам'яті, де індивідуальний досвід трансформується у колективний через символічне узагальнення. Водночас використання деформованих форм і напруженої колористики створює емоційний ефект, який посилює сприйняття історичного змісту творів.

Важливим аспектом творчості митця є його зв'язок із регіональним контекстом. Хоча художник працює з універсальними темами, його образна система формується у взаємодії з культурним середовищем Волині. Це проявляється як у тематичному колі, так і в естетичних орієнтирах, що тяжіють до поєднання традиційної образності з сучасними художніми практиками. У цьому сенсі живопис К. Борисюка функціонує як

медіатор між локальним і глобальним, інтегруючи регіональний досвід у ширший культурний дискурс.

Через механізми художньої репрезентації творчість митця формує специфічний «образ регіону», який не обмежується географічними характеристиками, а постає як культурно насичений простір пам'яті. Його роботи сприяють осмисленню Волині як території зі складною історією, де взаємодіють різні культурні пласти, досвіди та наративи. У такий спосіб живопис стає інструментом символічного конструювання регіональної ідентичності. Загалом, творчість Костя Борисюка можна розглядати як важливий чинник формування культурної пам'яті, оскільки вона не лише репрезентує історичний досвід, а й активно його інтерпретує. Через систему художніх образів митець створює візуальні наративи, що впливають на колективне сприйняття минулого та сприяють утвердженню регіональної ідентичності Волині у сучасному культурному просторі.

Таким чином, аналіз творчості зазначених митців дозволяє стверджувати, що живопис Волині функціонує як специфічний механізм збереження та трансляції культурної пам'яті. Через образи природи, сакральні мотиви, символічні композиції та індивідуальні художні інтерпретації формується цілісний образ регіону як культурного простору. Водночас живопис не лише відтворює минуле, а й активно конструє сучасне бачення регіональної ідентичності, інтегруючи історичний досвід у сучасний культурний контекст. Через художні образи відбувається не лише фіксація історичного досвіду, але й його символічна інтерпретація. У цьому процесі живопис Волині виконує кілька важливих функцій. По-перше, він відтворює історичні образи регіону, формуючи уявлення про його минуле. По-друге, художні твори створюють символічний образ території, який стає частиною культурної ідентичності. По-третє, мистецтво сприяє збереженню культурних традицій та передачі їх наступним поколінням.

Візуальні образи мають особливу силу впливу на колективну свідомість, оскільки вони здатні формувати емоційний зв'язок із культурною спадщиною. Через живопис людина може відчувати приналежність до певного культурного простору та усвідомити значення історичного досвіду для сучасності. Таким чином, волинський живопис виступає важливим культурним ресурсом, що сприяє формуванню культурної пам'яті та регіональної ідентичності.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що живопис Волині функціонує як складний і багатовимірний культурний феномен, який відіграє важливу роль у процесах формування культурної пам'яті та регіональної ідентичності.

По-перше, встановлено, що культурна пам'ять у контексті регіонального мистецтва реалізується через систему візуальних репрезентацій, які акумулюють історичний досвід, символічні уявлення та цінності спільноти. Живопис виступає ефективним медіумом цієї пам'яті, оскільки здатний не лише фіксувати культурні смисли, але й трансформувати їх у процесі художньої інтерпретації.

По-друге, доведено, що волинський живопис формує специфічний «образ регіону», який базується на поєднанні природного ландшафту, історико-культурних об'єктів та символічних мотивів. Образи сакральної архітектури, міського середовища та поліського простору виступають своєрідними «місцями пам'яті», що закріплюють у колективній свідомості уявлення про Волинь як цілісний культурний простір.

По-третє, аналіз творчості провідних митців Волині — Володимира Марчука, Оксани Ядчук-Мачинської, Миколи Кумановського та Костя Борисюка — засвідчив, що художня практика є не лише формою індивідуального самовираження, а й важливим інструментом конструювання колективної ідентичності. У їхніх творах

простежується різноспрямована, але взаємодоповнююча стратегія репрезентації пам'яті:

- через пейзаж і сакральні образи (В. Марчук),
- через символічно-екзистенційні структури (О. Ядчук-Мачинська),
- через експресивно-драматичне осмислення історії (М. Кумановський),
- через концептуалізацію історичної травми та сучасних соціокультурних процесів (К. Борисюк).

По-четверте, обґрунтовано, що живопис Волині виконує не лише репрезентативну, а й конструктивну функцію: він не просто відображає культурну пам'ять, а активно її формує, пропонуючи нові інтерпретації минулого та актуалізуючи його значення для сучасності. У цьому контексті мистецтво виступає як механізм символічного посередництва між минулим і сучасним.

По-п'яте, доведено, що регіональна ідентичність формується через візуальні образи, які створюють емоційний і символічний зв'язок між людиною та територією. Живопис, завдяки своїй образній природі, має особливу здатність впливати на колективну свідомість, формуючи відчуття приналежності до певного культурного простору.

Отже, живопис Волині слід розглядати як важливий культурний ресурс, що забезпечує збереження, трансляцію та інтерпретацію культурної пам'яті, а також сприяє конструюванню регіональної ідентичності. Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленим аналізом сучасних художніх практик, міждисциплінарними підходами та вивченням взаємодії локального і глобального у розвитку регіонального мистецтва.

Бібліографічний список

- Воротна, І., 2026. *«Королівське полювання» у Луцьку: виставку про темні сторони людства покажуть у Музеї Корсаків*. Район. Луцьк. 16.04. <https://lutsk.rayon.in.ua/news/1065548-korolivske-poliuvannia-u-lucku-vistavku-pro-temni-storoni-liudstva-pokazut-u-muzeyi-korsakiv>
- Галерея Мистецтв ВОНСХ України . URL: <https://volart.com.ua/ukr/>
- Гринюк Л.Н., 2018. *Марчук Володимир Павлович*. Енциклопедія Сучасної України / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України.
- Кара-Васильєва, Т., 2006. *Нові підходи до історії українського мистецтва ХХ сторіччя. МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія*. Зб. наук. пр. з мистецтвознавства і культурології. Редкол.: В. Сидоренко (голова) та ін. К., 2006. С. 145–165.
- Мальовнича Волинь: обласна художня виставка. URL: https://volart.com.ua/ukr09/malovnycha_volyn/
- Музей сучасного українського мистецтва Корсаків. URL: <https://msumk.com/about>
- Навроцька, З., 2004. *До питання осмислення художньої спадщини Волині другої половини ХХ ст. Волинський музей: історія і сучасність* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., Луцьк – Колодяжне, 18–19 травня. Наук. зб. Вип. 3. Луцьк : МП «Пульс», 2004. С. 345–346.
- Навроцька, З., 2012. *До питання вивчення художнього життя Луцька другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Волинський музейний вісник* : наук. зб. Вип. 4 : *Музеї у дослідженні та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель*. Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; каф. документознавства і музейн. справи ВНУ ім. Лесі Українки ; упоряд. А. Силук, Є. Ковальчук. Луцьк : МП «Пульс». С. 175–178.

- Навроцька, З., 2011. *Глибоко бачить – тонко відчуває: Миколі Кумановському – 60. Артанія: Мистецтво. Культурологія. Історія. Критика. Публіцистика.* № 3. С. 66–69.
- Навроцька, З., 2019. *Мистецтво культової художниці. Музей сучасного українського мистецтва Корсаків.* <https://msumk.com/mystetstvo-emmy-andiyevskoyi/>
- Панфілова, О., Прокопович, Т., 2024. *Сучасні тенденції живопису Волині. Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* Вип. 72. Т. 3. С 57-61. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-3-8>
- Пилипчук, М., 2021. «На небесах. На землі. Між»: ретроспектива Оксани Ядчук-Мачинської. *Волинські новини.* 9 травня. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/na-nebesakh-na-zemli-mizh-retrospektyva-volynskoyi-khudozhnytsi-oksany-yadchuk-machynskoyi-v-halereyi-spilky/>
- Прокопович, Т. А., 2017. *Живопис Волині. Жінки-художниці кінця ХХ — початку ХХІ століття. Вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Мистецтвознавство.* № 3 (352). С. 118–123.
- Прокопович, Т., 2020. *Живопис Тетяни Галькун як етнокультурний феномен. Культура і сучасність: альманах.* Київ: ІДЕЯ ПРИНТ. № 1. с. 129-137.
- Пуцко, В., 2004. *Волинь в історії українського іконопису XVI – XVIII ст. Волинська ікона: дослідження та рес-таврація: Матеріали XI міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 3–4 листопада 2004 року:* Наук. зб. Луцьк, С.49–59
- Anderson, B., 2006. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism.* London: Verso. 240 p.
- Assmann, A., 2011. *Cultural Memory and Western Civilization: Functions, Media, Archives.* Cambridge: Cambridge University Press. 401 p.
- Assmann, J., 2011. *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination.* Cambridge: Cambridge University Press. 300 p.
- Bourdieu, P., 1993. *The Field of Cultural Production.* New York : Columbia University Press. 322 p.
- Geertz, C., 1973. *The Interpretation of Cultures.* New York : Basic Books. 470 p.
- Halbwachs, M., 1992. *On Collective Memory.* Chicago : University of Chicago Press. 244 p.
- Hall, S., 1996. *Cultural Identity and Diaspora. Identity: Community, Culture, Difference.* London : Lawrence & Wishart. P. 222–237.
- Mitchell, W. J. T., 1994. *Picture Theory: Essays on Verbal and Visual Representation.* Chicago: University of Chicago Press. 445 p.
- Mitchell, W. J. T., 2005. *What Do Pictures Want? The Lives and Loves of Images.* Chicago : University of Chicago Press. 408 p.
- Nora, P., 1989. *Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. Representations.* No. 26. P. 7–24. URL: <https://www.jstor.org/stable/2928520>
- Ricoeur, P., 2004. *Memory, History, Forgetting.* Chicago : University of Chicago Press. 642 p.

References

- Vorotna, I., 2026. «*Korolivske poliuvannia*» u Lutsku: *vystavku pro temni storony liudstva pokazhut u Muzei Korsakiv* [*«Royal Hunt» in Lutsk: an exhibition about the dark sides of humanity will be shown at the Korsak Museum*]. Raion. Lutsk. 16.04. <https://lutsk.rayon.in.ua/news/1065548-korolivske-poliuvannia-u-lucku-vistavku-pro-temni-storoni-liudstva-pokazut-u-muzeyi-korsakiv> (in Ukrainian).

- Halereia Mystetstv VONSKh Ukrainy* [Art Gallery of the Volyn Branch of the National Union of Artists of Ukraine]. URL: <https://volart.com.ua/ukr/> (in Ukrainian).
- Hryniuk L.N., 2018. *Marchuk Volodymyr Pavlovych* [Marchuk Volodymyr Pavlovych]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy* / Redkol. : I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskyi, M. H. Zhelezniak [ta in.] ; NAN Ukrainy, NTSh. K. : Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy. (in Ukrainian).
- Kara-Vasyliieva, T., 2006. *Novi pidkhody do istorii ukrainskoho mystetstva KhKh storichchia*. [New approaches to the history of Ukrainian art of the 20th century]. *MIST: Mystetstvo, istoriia, suchasnist, teoriia*. Zb. nauk. pr. z mystetstvosnavstva i kulturolohii. Redkol.: V. Sydorenko (holova) ta in. K., 2006. S. 145–165. (in Ukrainian).
- Malovnycha Volyn: oblasna khudozhnia vystavka* [Picturesque Volyn: regional art exhibition]. URL: https://volart.com.ua/ukr09/malovnycha_volyn/ (in Ukrainian).
- Muzei suchasnoho ukrainskoho mystetstva Korsakiv* [Museum of Contemporary Ukrainian Art Korsakiv]. URL: <https://msumk.com/about> (in Ukrainian).
- Navrotska, Z., 2004. *Do pytannia osmyslennia khudozhnoi spadshchyny Volyni druhoi polovyny KhKh st.* [On the issue of understanding the artistic heritage of Volyn in the second half of the 20th century]. *Volynskiy muzei: istoriia i suchasnist : materialy III Vseukr. nauk.-prakt. konf., Luts'k – Kolodiazhne, 18–19 travnia*. Nauk. zb. Vyp. 3. Luts'k : MP «Puls», 2004. S. 345–346. (in Ukrainian).
- Navrotska, Z., 2012. *Do pytannia vyvchennia khudozhnoho zhyttia Lutska druhoi polovyny KhKh – pochatku KhKhI stolittia* [To the issue of studying the artistic life of Luts'k in the second half of the 20th - early 21st centuries]. *Volynskiy muzeinyi visnyk : nauk. zb. Vyp. 4 : Muzei u doslidzhenni ta zberezheni pamiatok kulturnoi spadshchyny zakhidnoukrainskykh etnichnykh zemel / Upr. kultury i turyzmu Volyn. ODA ; Volyn. kraiezn. muzei ; kaf. dokumentoznavstva i muzein. spravy VNU im. Lesi Ukrainky ; uporiad. A. Syliuk, Ye. Kovalchuk*. Luts'k : MP «Puls». S. 175–178. (in Ukrainian).
- Navrotska, Z., 2011. *Hlyboko bachyt – tonko vidchuvaie: Mykoli Kumanovskomu – 60.* [Look deeply – feel deeply: Mykola Kumanovsky – 60]. *Artaniia: Mystetstvo. Kulturolohiia. Istoriiia*. Krytyka. Publitsystyka. № 3. S. 66–69. (in Ukrainian).
- Navrotska, Z., 2019. *Mystetstvo kultovoi khudozhnytsi* [The art of an iconic artist]. *Muzei suchasnoho ukrainskoho mystetstva Korsakiv*. <https://msumk.com/mystetstvo-emmy-andiyevskoyi/> (in Ukrainian).
- Panfilova, O., Prokopovych, T., 2024. *Suchasni tendentsii zhyvopysu Volyni. Aktualni pytannia humanitarntkh nauk* [Modern trends in Volyn painting. Current issues in the humanities:]. *Mizhvuzivskiy zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*. Vyp. 72. T. 3. S. 57–61. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-3-8> (in Ukrainian).
- Pylypchuk, M., 2021. «*Na nebesakh. Na zemli. Mizh*»: retrospektyva Oksany Yachuk-Machynskoi [“In Heaven. On Earth. Between”: a retrospective of Oksana Yachuk-Machynska.]. *Volynski novyny*. 9 travnia. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/na-nebesakh-na-zemli-mizh-retrospektyva-volynskoyi-khudozhnytsi-oksany-yachuk-machynskoyi-v-halereyi-spilky/> (in Ukrainian).
- Prokopovych, T. A., 2017. *Zhyvopys Volyni. Zhinky-khudozhnytsi kintsia KhKh — pochatku KhKhI stolittia* [Painting of Volhynia. Women artists of the late 20th and early 21st centuries]. *Visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Serii: Mystetstvosnavstvo*. № 3 (352). S. 118–123. (in Ukrainian).

- Prokopovych, T., 2020. *Zhyvopys Tetiany Halkun yak etnokulturnyi fenomen [Tatyana Galkun's painting as an ethnocultural phenomenon]*. *Kultura i suchasnist: almanakh*. Kyiv: IDEIa PRYNT. № 1. s. 129-137. (in Ukrainian).
- Putsko, V., 2004. *Volyn v istorii ukrainskoho ikonopysu KhVI – KhVIII st. [Volhynia in the history of Ukrainian icon painting of the 16th - 18th centuries]*. *Volynska ikona: doslidzhennia ta res-tavratsiia: Materialy KhI mizhnar. nauk. konf., m. Lutsk, 3–4 lystopada 2004 roku: Nauk. zb. Lutsk, S.49–59*. (in Ukrainian).
- Anderson, B., 2006. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso. 240 p.
- Assmann, A., 2011. *Cultural Memory and Western Civilization: Functions, Media, Archives*. Cambridge: Cambridge University Press. 401 p.
- Assmann, J., 2011. *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*. Cambridge: Cambridge University Press. 300 p.
- Bourdieu, P., 1993. *The Field of Cultural Production*. New York : Columbia University Press. 322 p.
- Geertz, C., 1973. *The Interpretation of Cultures*. New York : Basic Books. 470 p.
- Halbwachs, M., 1992. *On Collective Memory*. Chicago : University of Chicago Press. 244 p.
- Hall, S., 1996. *Cultural Identity and Diaspora. Identity: Community, Culture, Difference*. London : Lawrence & Wishart. P. 222–237.
- Mitchell, W. J. T., 1994. *Picture Theory: Essays on Verbal and Visual Representation*. Chicago: University of Chicago Press. 445 p.
- Mitchell, W. J. T., 2005. *What Do Pictures Want? The Lives and Loves of Images*. Chicago : University of Chicago Press. 408 p.
- Nora, P., 1989. *Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. Representations*. No. 26. P. 7–24.
URL: <https://www.jstor.org/stable/2928520>
- Ricoeur, P., 2004. *Memory, History, Forgetting*. Chicago : University of Chicago Press. 642 p.
- Дата першого надходження статті: 05.04.2026 р.
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.04.2026 р.
Дата публікації: 29.04.2026 р.

N. Stoliarchuk

T. Stepanchuk

PAINTING OF VOLYN AS A FACTOR IN THE FORMATION OF CULTURAL MEMORY AND REGIONAL IDENTITY

The article examines the role of Volyn painting as a factor in the formation of cultural memory and regional identity. In contemporary humanities, cultural memory is understood as a system of symbolic forms through which societies preserve, transmit, and reinterpret their historical experience. Within this framework, visual art—and painting in particular—functions as a powerful medium that not only reflects cultural meanings but actively constructs them, shaping collective perceptions of the past and the image of a region.

The theoretical and methodological foundation of the study is based on interdisciplinary approaches combining cultural studies, sociology, anthropology, and visual studies. The research draws on the concept of collective memory developed by Maurice Halbwachs, which emphasizes the social frameworks of memory, as well as the theory of cultural memory proposed by Jan Assmann and Aleida Assmann, who highlight the role of symbolic media in preserving cultural experience. The concept of “sites of memory” by

Pierre Nora is used to interpret visual representations of architectural landmarks and landscapes in Volyn painting. The study also incorporates the understanding of identity as a representational construct, as articulated by Stuart Hall and Benedict Anderson, as well as the interpretative approach to culture proposed by Clifford Geertz. The analytical perspective is further enriched by visual culture theory, particularly the work of W. J. T. Mitchell, which considers images as active agents in the production of cultural meanings.

The article focuses on Volyn as a historically and culturally complex region of Ukraine, characterized by a rich interaction of Ukrainian, Polish, and broader European traditions. This diversity has shaped a distinctive artistic environment in which painting plays a crucial role in representing the cultural landscape. Particular attention is given to the depiction of natural scenery, sacred architecture, and historical urban spaces, which function as symbolic markers of regional identity and as visual “sites of memory.”

The empirical part of the study is based on the analysis of the works of prominent Volyn artists, including Volodymyr Marchuk, Oksana Yadchuk-Machynska, Mykola Kumanovskyi, and Kost Borysiuk. Their artistic practices represent different but complementary strategies of engaging with cultural memory. Marchuk’s work emphasizes landscape and sacred motifs, contributing to the formation of a symbolic image of Volyn as a cultural territory. Yadchuk-Machynska’s painting introduces a more introspective and symbolic dimension, integrating personal experience with collective memory through archetypal imagery and references to natural elements. Kumanovskyi’s expressive and often dramatic visual language reflects historical tensions and existential themes, transforming painting into a medium of critical reflection on the past. Borysiuk’s contemporary artistic practice demonstrates a conceptual approach to memory, addressing themes of historical trauma, power, and identity through symbolic and expressive imagery.

The study demonstrates that Volyn painting performs several key functions in the context of cultural memory. First, it preserves and visualizes historical experience by translating it into symbolic forms. Second, it constructs a coherent image of the region, combining natural, cultural, and historical elements into a unified visual narrative. Third, it contributes to the formation of regional identity by establishing an emotional and symbolic connection between individuals and their cultural environment.

In conclusion, Volyn painting should be understood not merely as an artistic phenomenon but as a significant cultural resource that actively participates in the processes of memory formation and identity construction. It functions as a medium of symbolic mediation between past and present, enabling the reinterpretation of cultural heritage in contemporary contexts. The findings highlight the importance of further interdisciplinary research on regional art practices, particularly in relation to globalization processes and the transformation of cultural identities in modern society.

Keywords: cultural memory, regional identity, Volyn, painting, visual culture, cultural landscape, symbolic representation.